

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ
ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ
ΥΠΟΘΕΣΗ ΚΟΥΦΟΓΙΑΝΝΗ κατά της ΕΛΛΑΔΟΣ

(Προσφυγή υπ' αριθ. 5967/03)

ΑΠΟΦΑΣΗ
ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ
21 Απριλίου 2005

*Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική
υπό τις οριζόμενες στο άρθρο 44 § 2 της Συμβάσεως προϋποθέσεις.
Ενδέχεται να τύχει βελτιώσεων ως προς τη μορφή.*

Στην υπόθεση Κουφογιάννη κατά της Ελλάδος

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Πρώτο Τμήμα),
συνεδριάζον σε τμήμα, στη σύνθεση του οποίου μετέχουν οι δικαστές :

Λ. ΛΟΥΚΑΪΔΗΣ, Πρόεδρος,

Κ.Λ. ΡΟΖΑΚΗΣ,

F. TULKENS,

P. LORENZEN,

N. VAJIC,

S. BOTOUCHAROVA,

A. KOVLER,

και ο S. NIELSEN, *Γραμματέας του Τμήματος.*

Αφού διασκέφτηκε σε συμβούλιο στις 24 Μαρτίου 2005.

Εκδίδει την ακόλουθη απόφαση, η οποία υιοθετήθηκε κατά την ως άνω ημερομηνία:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση εισήχθη δυνάμει της (υπ' αριθ. 5967/03) προσφυγής, την οποία κατέθεσε κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας ο Έλληνας υπήκοος Γεώργιος Κουφογιάννης («ο προσφεύγων»), ο οποίος προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου στις 7 Φεβρουαρίου 2003 δυνάμει του άρθρου 34 της Συμβάσεως για την Προάσπιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Ο προσφεύγων εκπροσωπείται από τον Δικηγόρο Θηβών Ι. Κτιστάκη και από τον Δικηγόρο Αθηνών Δ. Γιαννόπουλο. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τους εξουσιοδοτημένους εκπροσώπους του πληρεξουσίου της, Σ. Σπυρόπουλο, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και Μ. Παπίδα, Δικαστική Αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Στις 9 Μαρτίου 2004, το Δικαστήριο απεφάσισε να κοινοποιήσει την προσφυγή στην Κυβέρνηση. Δυνάμει του άρθρου 29 § 3 της Συμβάσεως, το Δικαστήριο απεφάσισε να αποφανθεί επί του παραδεκτού και της ουσίας.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

4. Ο προσφεύγων γεννήθηκε το 1932 και διαμένει στην Αθήνα. Είναι συνταξιούχος του Ιδρύματος Κοινωνικών Ασφαλίσεων (εφεξής «ΙΚΑ»).

5. Στις 11 Απριλίου 1995, ο προσφεύγων κατέθεσε ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών αίτηση κατά του ΙΚΑ, με την οποία ζητούσε να καταδικασθεί να του καταβάλει αποζημίωση λόγω

εσφαλμένου υπολογισμού του ποσού των εισφορών του. Ζητούσε, ειδικότερα, το ποσό των 530.364 δραχμών (1.556 ευρώ).

6. Στις 27 Νοεμβρίου 1996, το πρωτοδικείο απέρριψε την αίτηση (απόφαση 16773/1996). Η απόφαση αυτή κοινοποιήθηκε στον προσφεύγοντα στις 3 Μαρτίου 1997.

7. Στις 7 Μαρτίου 1997, ο προσφεύγων εφεσίβαλε την απόφαση αυτή.

8. Στις 9 Ιουνίου 1999, το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών ακύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση και έκανε δεκτό το αίτημα του προσφεύγοντος (απόφαση 2939/1999).

9. Στις 17 Μαρτίου 2000, το ΙΚΑ κατέθεσε αίτηση αναιρέσεως.

10. Στις 12 Ιανουαρίου 2004, με την απόφαση 35/2004, το Συμβούλιο της Επικρατείας έκρινε ότι το οικονομικό αντικείμενο της διαφοράς ήταν κατώτερο των 2.000.000 δραχμών (5.870 ευρώ περίπου). Επομένως, το ανώτατο δικαστήριο ακύρωσε τη διαδικασία, συμφώνως προς τον Νόμο 2944/2001 (Φ.Ε.Κ. της 8^{ης} Οκτωβρίου 2001), ο οποίος αποκλείει την κατάθεση αιτήσεως αναιρέσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας για τις διαφορές των οποίων το οικονομικό αντικείμενο είναι κατώτερο του ως άνω ποσού.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΟ

I. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ

11. Ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι λόγω της διάρκειας της διαδικασίας παραβιάσθηκε η αρχή της «εύλογης προθεσμίας», όπως προβλέπεται από το άρθρο 6 § 1 της Συμβάσεως, το οποίο ορίζει ότι :

«Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα η υπόθεσή του να δικαστεί δίκαια (...) εντός ευλόγου προθεσμίας από (...) δικαστήριο, το οποίο (...) θα αποφασίσει (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως (...)»

12. Η Κυβέρνηση προβαίνει σε λεπτομερή και ημερολογιακή ανάλυση της διαδικασίας προκειμένου να αποδείξει ότι κάθε στάδιο αυτής διεξήχθη ταχέως. Επισημαίνει ότι το ποσό το οποίο ζητά ο προσφεύγων, δεν ήταν άξιο λόγου και ότι, ως εκ τούτου, η διαφορά δεν παρουσίαζε μείζον συμφέρον για τον προσφεύγοντα. Η Κυβέρνηση αναφέρεται περαιτέρω στην απεργία των δικηγόρων του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, η οποία πραγματοποιήθηκε κατά διαστήματα από 23 Ιανουαρίου 1989 έως 30 Ιουνίου 1994, γεγονός το οποίο διαφεύγει του ελέγχου των δικαστηρίων. Προσθέτει δε ότι ο προσφεύγων δεν επιδίωξε την επίσπευση της διαδικασίας και εκτιμά ότι τα επιληφθέντα δικαστήρια απεφάνθησαν εντός ευλόγων προθεσμιών. Τέλος, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι από τη συνολική διάρκεια της διαδικασίας θα έπρεπε επίσης να αφαιρεθούν οι περίοδοι των διακοπών των δικαστών (από 1^{ης} Ιουλίου έως 15 Σεπτεμβρίου εκάστου έτους).

13. Η περίοδος η οποία πρέπει να ληφθεί υπόψη, είχε ως αφετηρία την 11^η Απριλίου 1995, ημερομηνία κατά την οποία επελήφθη της υποθέσεως το Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών, και έληξε στις 12 Ιανουαρίου 2004, με την απόφαση 35/2004 του Συμβουλίου της Επικρατείας. Διήρκεσε, επομένως, οκτώ έτη, εννέα μήνες και μία ημέρα, για τρεις βαθμούς δικαιοδοσίας.

A. Επί του παραδεκτού

14. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η αιτίαση αυτή δεν είναι προδήλως αβάσιμη κατά την έννοια του άρθρου 35 § 3 της Συμβάσεως. Επισημαίνει, περαιτέρω, ότι η εν λόγω αιτίαση δεν προσκρούει σε κάποιον άλλο λόγο απαραδέκτου.

B. Επί της ουσίας

15. Το Δικαστήριο υπομιμνήσκει ότι ο εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας μιας διαδικασίας εκτιμάται αναλόγως των περιστάσεων της υποθέσεως και λαμβανομένων υπόψη των κριτηρίων, τα οποία έχουν διαμορφωθεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου και ειδικότερα της πολυπλοκότητας της υποθέσεως, της συμπεριφοράς του προσφεύγοντος και της συμπεριφοράς και ευθύνης των αρμοδίων αρχών, ως και των συνεπειών της διαφοράς για τους ενδιαφερομένους (βλ., μεταξύ πολλών άλλων, *Frydlender κατά της Γαλλίας* [GC], n° 30979/96, § 43, CEDH 2000-VII).

16. Το Δικαστήριο έχει κατ' επανάληψη εκδικάσει υποθέσεις παρόμοιες με την παρούσα υπόθεση και έχει διαπιστώσει την παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Συμβάσεως (βλ. προρρηθείσα υπόθεση *Frydlender*).

17. Αφού μελέτησε όλα τα στοιχεία τα οποία του υπεβλήθησαν, το Δικαστήριο φρονεί ότι η Κυβέρνηση δεν εξέθεσε κάποιο περιστατικό ή επιχείρημα το οποίο θα του επέτρεπε να καταλήξει σε διαφορετικό συμπέρασμα στην προκειμένη περίπτωση. Λαμβάνοντας υπόψη τη σχετική νομολογία του, το Δικαστήριο εκτιμά ότι στην παρούσα υπόθεση η διάρκεια της επίμαχης διαδικασίας είναι υπερβολική και δεν ανταποκρίνεται στην περί «ευλόγου προθεσμίας» επιταγή.

Επομένως, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Συμβάσεως.

II. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 13 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ

18. Ο προσφεύγων παραπονείται ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχει δικαστήριο στο οποίο να δύναται κάποιος να προσφύγει προκειμένου να παραπονεθεί για την υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας. Επικαλείται το άρθρο 13 της Συμβάσεως, το οποίο έχει ως εξής :

«Κάθε πρόσωπο του οποίου τα αναγνωριζόμενα στη (...) Σύμβαση δικαιώματα και ελευθερίες παραβιάστηκαν, έχει το δικαίωμα πραγματικής

προσφυγής ενώπιον εθνικής αρχής, έστω και αν η παραβίαση διεπράχθη από πρόσωπα ενεργούντα εν τη εκτελέσει των δημοσίων καθηκόντων τους.»

19. Η Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι ο προσφεύγων θα μπορούσε να εισάγει κατά των επιληφθέντων της υποθέσεώς του δικαστών την αγωγή η οποία προβλέπεται από το άρθρο 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα. Με το άρθρο αυτό θεσπίζεται η έννοια της ειδικής επιζήμιας πράξεως δημοσίου δικαίου, η οποία συνεπάγεται εξωσυμβατική ευθύνη του Δημοσίου, η οποία είναι αποτέλεσμα παρανόμων πράξεων ή παραλείψεων. Η Κυβέρνηση εκτιμά ότι ο προσφεύγων θα ηδύνατο επίσης να εισάγει αγωγή κακοδικίας σε βάρος των εν λόγω δικαστών. Θα μπορούσε επίσης να επιδιώξει την επίσπευση της διαδικασίας.

20. Ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι τα ένδικα βοηθήματα τα οποία προτείνει η Κυβέρνηση, δεν πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 13, διότι αποσκοπούν μόνο στον έλεγχο της ατομικής συμπεριφοράς των δικαστών και δεν προσφέρουν άμεση επανόρθωση της επίμαχης καταστάσεως. Επίσης, ο προσφεύγων υπογραμμίζει ότι η Κυβέρνηση δεν αναφέρει κάποιο νομολογιακής φύσεως παράδειγμα πραγματικής εφαρμογής των προτεινομένων ενδίκων βοηθημάτων.

A. Επί του παραδεκτού

21. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η αιτίαση αυτή δεν είναι προδήλως αβάσιμη κατά την έννοια του άρθρου 35 § 3 της Συμβάσεως. Το Δικαστήριο επισημαίνει εξ άλλου ότι η εν λόγω αιτίαση δεν προσκρούει σε κάποιον άλλον λόγο απαραδέκτου. Αρμόζει, επομένως, να γίνει δεκτή.

B. Επί της ουσίας

22. Το Δικαστήριο υπομινήσκει ότι το άρθρο 13 εγγυάται πραγματική προσφυγή ενώπιον εθνικής αρχής, η οποία επιτρέπει τη διατύπωση παραπόνων όσον αφορά τη μη εκπλήρωση της επιβαλλόμενης

από το άρθρο 6 § 1 υποχρεώσεως προς εκδίκαση των υποθέσεων εντός ευλόγου προθεσμίας (βλ. *Kudla κατά της Πολωνίας* [GC], n° 30210/96, § 156, CEDH 2000-XI).

23. Εξ άλλου, το Δικαστήριο είχε ήδη την ευκαιρία να διαπιστώσει ότι η ελληνική έννομη τάξη δεν προσέφερε στους ενδιαφερόμενους πραγματική προσφυγή κατά την έννοια του άρθρου 13 της Συμβάσεως, η οποία θα τους επέτρεπε να διατυπώσουν παράπονα όσον αφορά τη διάρκεια διαδικασίας (*Κόντη-Αρβανίτη κατά της Ελλάδος*, n° 53401/99, §§ 29-30, 10 Απριλίου 2003). Το Δικαστήριο δεν διακρίνει στην παρούσα περίπτωση οιονδήποτε λόγο ο οποίος θα επέτρεπε να αποκλίνει της νομολογίας αυτής, εφόσον μάλιστα η Κυβέρνηση δεν δηλώνει ότι η ελληνική έννομη τάξη προσέφερε εντωμεταξύ παρόμοιο ένδικο μέσο.

24. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο εκτιμά ότι στην παρούσα υπόθεση υπήρξε παραβίαση του άρθρου 13 της Συμβάσεως λόγω της απουσίας από το εσωτερικό δίκαιο ενός ενδίκου μέσου το οποίο θα είχε επιτρέψει στον προσφεύγοντα να επιτύχει την κατοχύρωση του δικαιώματός του στην εκδίκαση της υποθέσεώς του εντός ευλόγου προθεσμίας, κατά την έννοια του άρθρου 6 § 1 της Συμβάσεως.

III. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ

25. Το άρθρο 41 της Συμβάσεως ορίζει ότι:

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Συμβάσεως ή των Πρωτοκόλλων αυτής, και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους δεν επιτρέπει ειμή την ατελή επανόρθωση των συνεπειών της παραβιάσεως αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εν ανάγκη, στο αδικηθέν μέρος δικαία ικανοποίηση.»

A. Ζημία

26. Ο προσφεύγων ζητά 20.000 ευρώ για την ηθική βλάβη, την οποία, όπως ισχυρίζεται, υπέστη.

27. Η Κυβέρνηση δηλώνει ότι το αιτούμενο ποσό είναι υπερβολικό και εκτιμά ότι και μόνον η διαπίστωση παραβίασεως θα συνιστούσε επαρκή δικαία ικανοποίηση.

28. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι ο προσφεύγων υπέστη αναμφίβολα ηθική βλάβη. Αποφαινόμενο κατά δικαία κρίση, συμφώνως προς το άρθρο 41 της Συμβάσεως, το Δικαστήριο επιδικάζει στον προσφεύγοντα 1.000 ευρώ για το λόγο αυτό, συν οιοδήποτε ποσό ήθελε οφείλεται ως φόρος.

B. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

29. Ο προσφεύγων ζητά επίσης 6.000 ευρώ για τα έξοδα και τη δικαστική δαπάνη που πραγματοποίησε ενώπιον των εσωτερικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου. Προσκομίζει μία ισόποση απόδειξη παροχής υπηρεσιών, η οποία, ωστόσο, εξεδόθη αποκλειστικώς για την αμοιβή του δικηγόρου του για τη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου .

30. Η Κυβέρνηση δηλώνει ότι η αξίωση του προσφεύγοντος είναι υπερβολική και δεν πρέπει να γίνει δεκτή.

31. Κατά την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η επιδίκαση εξόδων και δικαστικής δαπάνης, συμφώνως προς το άρθρο 41, προϋποθέτει ότι αποδεικνύονται πραγματικά, αναγκαία και, επίσης, εύλογα (*Ιατρίδης κατά της Ελλάδος* (δικαία ικανοποίηση) [GC], nº 31107/96, § 54, CEDH 2000-XI).

32. Όσον αφορά τα έξοδα και τη δικαστική δαπάνη που πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα, το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι είναι δυνατόν η μεγάλη διάρκεια μιας διαδικασίας να έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των εξόδων και της δικαστικής δαπάνης του προσφεύγοντος ενώπιον των εσωτερικών δικαστηρίων και ότι αρμόζει, επομένως, να λαμβάνονται υπ' όψη (βλ., μεταξύ άλλων, *Caruano κατά της Ιταλίας*, απόφαση από 25 Ιουνίου 1987, série A nº 119-A, σελ. 15, § 37). Εντούτοις, στην προκειμένη

περίπτωση, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι ο προσφεύγων δεν προσκομίζει παραστατικά όσον αφορά τα έξοδα τα οποία πραγματοποιήθηκαν ενώπιον των δικαστηρίων τα οποία επελήφθησαν της υποθέσεως. Επομένως, δεν συντρέχει λόγος να διαταχθεί η απόδοσή τους. Όσον αφορά τα σχετικά προς τη παρούσα διαδικασία έξοδα και δικαστική δαπάνη, το Δικαστήριο κρίνει εύλογο να επιδικασθεί στον προσφεύγοντα το ποσό των 500 ευρώ για το λόγο αυτό, συν οιοδήποτε ποσό ήθελε οφείλεται ως φόρος.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

33. Το Δικαστήριο κρίνει ότι αρμόζει να υπολογισθούν οι τόκοι υπερημερίας επί του επιτοκίου της διευκολύνσεως οριακού δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τραπέζης, προσαυξανόμενου κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΩΣ,

1. *Κάνει δεκτή* την προσφυγή.
2. *Κρίνει* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Συμβάσεως.
3. *Κρίνει* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 13 της Συμβάσεως.
4. *Κρίνει* ότι

α) το διάδικο Κράτος υποχρεούται να καταβάλει στον προσφεύγοντα, εντός τριών μηνών από της ημερομηνίας κατά την οποία η απόφαση θα καταστεί οριστική συμφώνως προς το άρθρο 44 § 2 της Συμβάσεως, 1.000 ευρώ (χίλια ευρώ) για ηθική βλάβη και 500 ευρώ (πεντακόσια ευρώ) για έξοδα και δικαστική δαπάνη, συν οιοδήποτε ποσό ήθελε οφείλεται ως φόρος,

β) από της εκπνοής της προθεσμίας αυτής και μέχρι της καταβολής του, τα ποσά αυτά θα προσαυξάνονται με απλό τόκο ίσο προς το ισχύον κατ' αυτό το χρονικό διάστημα επιτόκιο της διευκολύνσεως

οριακού δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τραπέζης, προσαυξανόμενο κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

5. *Απορρίπτει* το αίτημα περί δίκαιας ικανοποίησης κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στη Γαλλική γλώσσα, εν συνεχεία κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 21 Απριλίου 2005 κατ' εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του Κανονισμού.

[υπογραφή]

/ Søren NIELSEN /

Γραμματέας

[υπογραφή]

/ Λουκής ΛΟΥΚΑΪΔΗΣ /

Πρόεδρος